

BAZE DE DATE

CURS 3

Modelarea entitate-relație (continuare).

Modelul relațional.

Observații temă (1/2)

1. Cardinalitățile se pun la ambele capete ale relației (nu doar la mijloc).
2. Relațiile diferite trebuie să fie semantic diferite. De exemplu: CAMIN_se_afla_in_LOCATIE, LOCATIE_are_CAMIN sunt o singură relație. Nu o dublăm în diagramă!
3. În anumite reprezentări, există "roluri" ale relației => regăsim verbe la ambele capete => OK (dar se recomandă notația de la curs).
4. Aceeași observație pentru alte reprezentări alternative, precum foot-crow. Nu o folosim, ci recurgem la reprezentarea cu cardinalitate maximă și minimă!
5. Nu punem attribute ce au valori multiple. Exemplu: FACULTATE nu are attribute precum specializari, profesori, CAMERA nu are lista_studenti, STUDENT nu are colegi etc.
6. Gardian, administrator, personal curățenie - o entitate cu atribut job și eventual subentități. **Când definim subentități?**
7. Greșeli la cardinalitate (valorile au fost inversate între capete).
8. Deoarece universitatea este sistemul al cărui aspect îl modelează => NU este entitate în model! Ar fi fost dacă proiectam evidența căminelor din universitățile din România sau dintr-un oraș anume.
9. Unele modele au presupus (restrictiv) că un student poate urma o singură facultate și un cămin aparține în întregime unei singure facultăți. Regulile modelului trebuie să reflecte cât mai bine realitatea.

Observații temă (2/2)

10. Mai multe modele care au presupus că un student poate urma mai multe facultăți nu răspund la **întrebarea**: pe locurile cărei facultăți este cazat studentul?
11. Încă apare **CNP** drept PK – nu este o alegere adecvată din 2 motive: nu este ușor de folosit și reprezintă o informație confidențială!
12. OK pentru cei care au considerat "Camera " ca fiind dependentă de „Camin”.
13. Au existat diagrame fără legătură între student și cameră – nu răspund la una dintre **întrebările de bază ale modelului**: cine este cazat într-o anumită cameră?
14. Nume cămin, nume facultate – NOK ca (parte din) cheia primară
15. Personalul (ca entitate) nu este dependent de cămin. Gândiți dependența ca o **relație de compunere**.
16. Studentul nu este subentitate a dosarului (sau este ales numele gresit pentru entitatea "Dosar"). Gândiți-vă dacă are sens propoziția <Entitate> este un / este o <Subentitate> !
17. Atribut locuri libere sau nr locuri? Mereu avem în vedere ce este invariabil și ce poate fi calculat pe baza altor elemente.
18. **Observație referitoare la dinamica modelului**: depinde de relevanța intervalului de timp pentru care proiectăm! Vezi exemplul din cursul anterior pasageri - autobuz vs student-camera.

Un alt exemplu: cel de la laborator. Este important acolo să știm istoricul angajaților în companie dar nu avem un istoric al șefilor de departamente (daca nu cumva se poate deduce acest lucru tot din istoricul job-urilor)

EXEMPLUL 1

Gestiunea activităților de împrumut dintr-o bibliotecă

- **Entitățile și relațiile** care intervin în acest model sunt următoarele:
 - **CARTE** (entitate independentă) – orice carte care se găsește în inventarul bibliotecii. Cheia primară este atributul *cod_carte*.
 - **CITITOR** (entitate independentă) – orice cititor care poate împrumuta cărți. Cheia primară este atributul *cod_cititor*.
 - **DOMENIU** (entitate independentă) – domeniul căruia îi aparține o carte. Cheia primară este atributul *cod_domeniu*.
 - **IMPRUMUTA** – relație care leagă entitățile CITITOR și CARTE.
 - **APARTINE** – relație care leagă attributele CARTE și DOMENIU.
- **Obs:** S-a presupus (restrictiv) că într-o zi un cititor nu poate împrumuta, de mai multe ori, aceeași carte -> regulă a modelului.
- **Ce cardinalități au cele două relații?**
- **Reprezentați diagrama E/R a acestui model.**

EXEMPLUL 2

Gestiunea campionatelor de fotbal ale diferitelor țări

- **Entitățile** modelului sunt următoarele:
 - **ECHIPA, SPONSOR, MECI, ETAPA, CAMPIONAT**
- Precizați relațiile care există între aceste entități și cardinalitatea lor.
- Reprezentați diagrama E/R a acestui model.

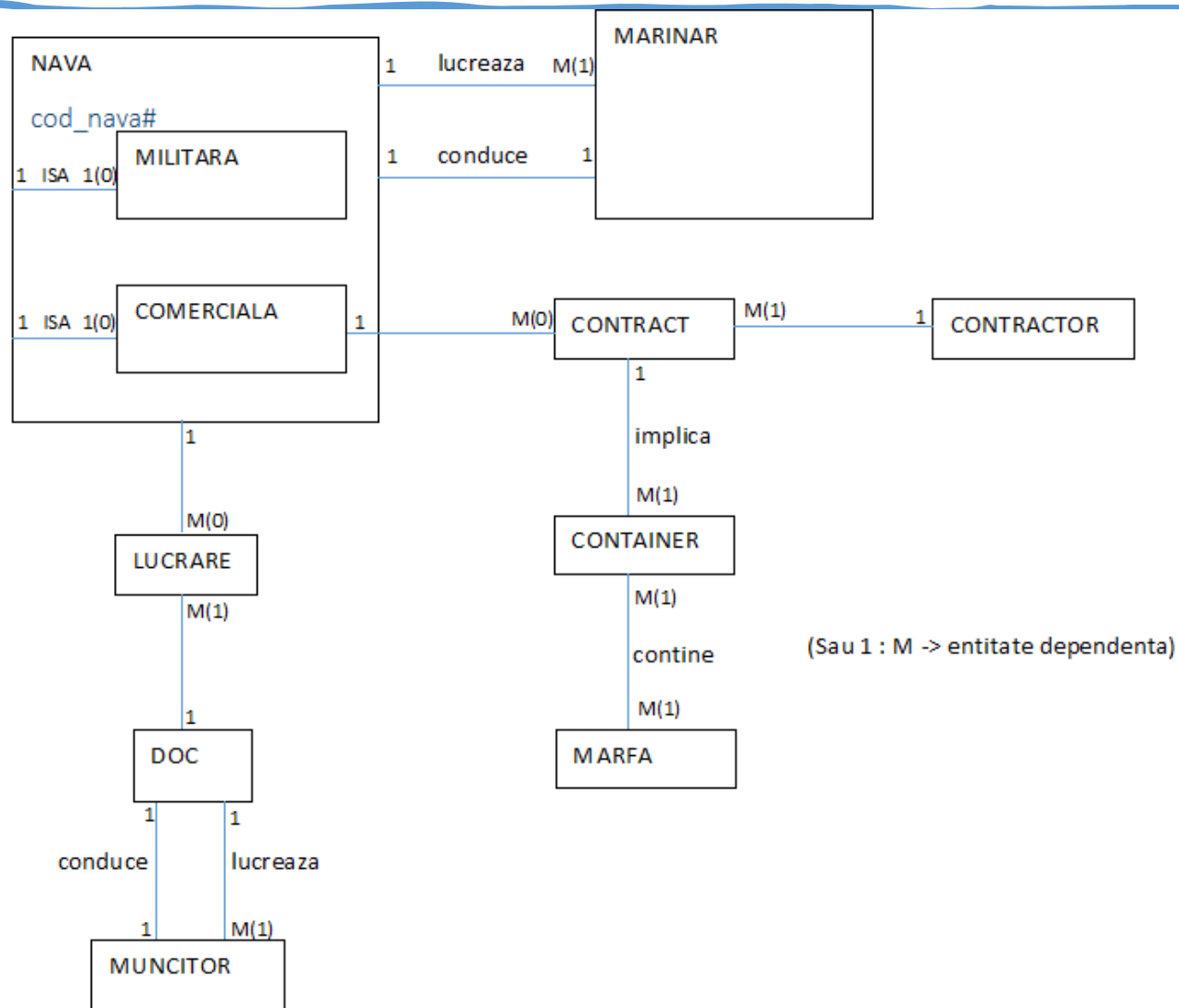
EXEMPLUL 3

Gestiunea activităților dintr-un port referitoare la servirea navelor

- Întrebări al căror răspuns trebuie să se regăsească în descrierea și regulile de funcționare ale modelului:
 - Ce tipuri de nave există?
 - Ce servicii pot fi oferite navelor (tipuri de lucrări)?
 - Ce atribute are entitatea DOC?
 - Ce tipuri de personal pot intra în componența diferitelor echipe?
 - Etc .
 - Exemple de specificații:
 - ☐ Pentru nave sunt semnate contracte de încărcare/descărcare cu contractori
 - ☐ Marfa ajunge în port în containere
 - Dați exemple de alte întrebări al căror răspuns trebuie specificat în descriere și reguli.
- **Reprezentați diagrama E/R a unui model ce tratează cel puțin aspectele de mai sus.**

EXEMPLUL 3 (continuare)

Care dintre
variantele
următoare este
corectă? Corectați.

PROIECTAREA BAZELOR DE DATE RELATIONALE

Modelarea entitate-
relație (E/R)

Diagrame entitate-
relație

Modelul relațional

Modelul relațional

MODELUL RELAȚIONAL

- Conceput și dezvoltat de E.F. **Codd**
- Model formal de organizare conceptuală a datelor, destinat reprezentării legăturilor dintre date, bazat pe **teoria matematică a relațiilor**.
- **Modelul relațional este alcătuit numai din relații** și prin urmare, orice interogare asupra bazei de date este tot o relație.
- Cercetarea în domeniu → 3 mari proiecte (*System R, INGRES, PRTV*)

MODELUL RELAȚIONAL

- **Calități:**
 - este **simplu**;
 - **riguros** din punct de vedere matematic;
 - **nu este orientat** spre sistemul de calcul.
- Modalități pentru **definirea unui SGBD relațional**:
 - prezentarea datelor în **tabele** supuse anumitor operații de tip proiecție, selecție, reuniune, compunere, intersecție etc.
 - un sistem de baze de date ce suportă un limbaj de tip **SQL** – *Structured Query Language*;
 - un sistem de baze de date care respectă **principiile modelului relațional** introdus de E.F. Codd.

MODELUL RELAȚIONAL

- **Caracteristicile** unui model relațional:

- **structura** relațională a datelor;
- **operatorii** modelului relațional;
- **regulile de integritate** care guvernează folosirea cheilor în model.

➤ Aceste trei elemente corespund celor trei componente ale ingineriei *software*:

➤ **informație**

➤ **proces**

➤ **integritate.**

MODELUL RELAȚIONAL

Structura datelor

- Definirea noțiunilor de **domeniu**, **relație**, **schemă relațională**, **valoare null** și **tabel vizualizare** (*view*).
- Conceptele utilizate pentru a descrie **formal**, **uzual** sau **fizic** elementele de bază ale organizării datelor:

Formal	Uzual	Fizic
Relație	Tabel / tabelă	Fișier
Tuplu	Linie	Înregistrare
Atribut	Coloană	Câmp
Domeniu	Tip de date	Tip de date

MODELUL RELAȚIONAL

- **Domeniu** – mulțime de valori care poate fi definită fie enumerând elementele componente, fie definind o proprietate distinctivă a domeniului valorilor.
- Fie D_1, D_2, \dots, D_n domenii finite, nu neapărat disjuncte. **Produsul cartezian** $D_1 \times D_2 \times \dots \times D_n$ al domeniilor D_1, D_2, \dots, D_n este definit de mulțimea **tplurilor** (V_1, V_2, \dots, V_n) , unde $V_1 \in D_1, V_2 \in D_2, \dots, V_n \in D_n$. Numărul n definește **aritatea** **tplului**.
- O **relație** R pe mulțimile D_1, D_2, \dots, D_n este o **submulțime** a produsului cartezian $D_1 \times D_2 \times \dots \times D_n$, deci este o **mulțime de tpluri**.
- Caracteristicile unei relații → comentat curs!

MODELUL RELAȚIONAL

- Definirea unei relații se referă la mulțimi care variază în timp.
- Este necesar un **element invariant** în timp: **structura relației** (**schema relațională**).
- Mulțimea numelor atributelor corespunzătoare unei relații R definește **schema relațională** a relației respective.
- Vom nota schema relațională prin $R(A_1, A_2, \dots, A_n)$. Exemplu!
- Putem reprezenta o relație printr-un **tabel bidimensional**.
 - O **coloană** corespunde de fapt unui **atribut**.
 - Numărul atributelor definește **gradul** relației, iar numărul de tupluri din relație definește **cardinalitatea** relației.

MODELUL RELAȚIONAL

Exemplu (crearea unui tabel în SQL):

```
CREATE TABLE salariat (  
    cod_salariat      NUMBER(4) PRIMARY KEY,  
    nume              VARCHAR2(25),  
    prenume           VARCHAR2(20),  
    salariu           NUMBER(8, 2),  
    sef               NUMBER(4),  
    job_cod            VARCHAR2(6),  
    cod_departament   NUMBER(3));
```

MODELUL RELAȚIONAL

Valoare *null*

- Când se inserează tupluri într-o relație, de multe ori un atribut este **necunoscut** sau **neaplicabil**.
- Pentru a reprezenta acest atribut a fost introdusă o valoare convențională în relație, și anume valoarea *null*.
- Este necesară o aritmetică și o logică nouă care să cuprindă acest element.
 - Rezultatul operatorilor aritmetici sau logici este *null* când unul din argumente este *null*. Comentat excepții!
 - Prin urmare, „*null* = *null*” are valoarea *null*, iar $\neg \text{null}$ este *null*.

MODELUL RELAȚIONAL

- Tabelele de adevăr pentru operatorii AND și OR:

AND	T	F	Null
T	T	F	Null
F	F	F	F
Null	Null	F	Null

OR	T	F	Null
T	T	T	T
F	T	F	Null
Null	T	Null	Null

MODELUL RELAȚIONAL

Tabelul vizualizare

- **View**, filtru, relație virtuală, vedere
- constituie un filtru relativ la unul sau mai multe tabele, care conține numai informația necesară unei anumite abordări sau aplicații.
 - **Securitate, reactualizări** → comentat la curs!
- Vizualizarea este **virtuală** deoarece datele pe care le conține nu sunt în realitate memorate într-o bază de date. Este memorată numai **definiția** vizualizării.
 - Vizualizarea nu este definită explicit, ca relațiile de bază, prin mulțimea tuplurilor componente, ci implicit, **pe baza altor relații prin intermediul unor expresii relaționale**.
 - Stabilirea efectivă a tuplurilor care compun vizualizarea se realizează prin evaluarea expresiei atunci când utilizatorul se referă la această vizualizare.

MODELUL RELAȚIONAL

Exemplu (crearea unei vizualizări în SQL):

```
CREATE VIEW programator(nume,departament)
    AS SELECT      nume, cod_departament
        FROM      salariat
        WHERE      job_cod='IT_PROG';
```

MODELUL RELAȚIONAL

Reguli de integritate

→ **asertiuni** pe care datele conținute în baza de date trebuie să le satisfacă.

➤ Trebuie făcută **distincția** între:

- **regulile structurale** inerente modelării datelor;
- **regulile de funcționare** specifice unei aplicații particulare.
- Există **trei tipuri de constrângeri structurale**:

- de cheie
- de referință
- de entitate

constituie **mulțimea minimală de reguli de integritate**
pe care **trebuie** să le respecte un SGBD relațional

Restricțiile de integritate minimale sunt definite în raport cu **noțiunea de cheie a unei relații**.

MODELUL RELAȚIONAL

- O **mulțime minimală** de attribute ale căror valori **identifică unic** un tuplu într-o relație reprezintă o **cheie** pentru relația respectivă.
 - Fiecare relație are cel puțin o cheie.
 - Una dintre **cheile candidat** va fi aleasă pentru a identifica efectiv tupluri și ea va primi numele de **cheie primară**.
 - Cheia primară nu poate fi reactualizată.
 - Attributele care reprezintă cheia primară sunt fie subliniate, fie urmate de semnul # în diagrama E/R și în schemele relaționale.

MODELUL RELAȚIONAL

- O **cheie** identifică linii și este diferită de un **index** care localizează liniile.
- O **cheie secundară** este folosită ca index pentru a accesa tupluri.
- Un grup de attribute din cadrul unei relații care conține o **cheie** a relației poartă numele de **supercheie**.
- Fie schemele relaționale **$R1(P1, S1)$** și **$R2(S1, S2)$** , unde **$P1$** este cheie primară pentru **$R1$** , **$S1$** este cheie secundară pentru **$R1$** , iar **$S1$** este cheie primară pentru **$R2$** . În acest caz, vom spune că **$S1$** este **cheie externă** (cheie străină) pentru **$R1$** .

MODELUL RELAȚIONAL

Modelul relațional respectă **trei reguli de integritate structurală**.

- **Regula 1 – unicitatea cheii**. Cheia primară trebuie să fie **unică** și **minimală**.
- **Regula 2 – integritatea entității**. Atributele cheii primare trebuie să fie **diferite de valoarea null**.
- **Regula 3 – integritatea referirii**. O cheie externă trebuie să fie ori **null în întregime**, ori să corespundă unei **valori a cheii primare asociate**.

Proiectarea modelului relațional

PROIECTAREA MODELULUI RELAȚIONAL

Transformarea entităților

- Entitățile independente devin **tabele independente**.
 - Cheia primară nu conține chei externe.
- Entitățile dependente devin **tabele dependente**.
 - Cheia primară a entităților dependente conține cheia primară a entității de care depinde (cheie externă) **plus** unul sau mai multe attribute adiționale.
- Subentitățile devin **subtabele**.
 - Cheia externă se referă la supertabel, iar cheia primară este această cheie externă (cheia primară a subentității PROGRAMATOR este *cod_salariat* care este o cheie externă).

PROIECTAREA MODELULUI RELAȚIONAL

Transformarea relațiilor

- Relațiile **1:1** și **1:n** devin **chei externe**.
 - Relația *conduce* devine coloană în tabelul DEPARTAMENT, iar relația *lucreaza_in* devine coloană în tabelul SALARIAT.
 - Simbolul „×” indică plasamentul cheii externe, iar simbolul „⌞” exprimă faptul că această cheie externă este conținută în cheia primară. Relația 1:1 plasează cheia externă în tabelul cu mai puține linii.
- Relația **m:n** devine un tabel special, numit **tabel asociativ**, care are două chei externe pentru cele două tabele asociate.
 - Cheia primară este compunerea acestor două chei externe **plus eventuale coloane adiționale**.
 - Tabelul se desenează punctat.
- Relațiile de tip trei devin **tabele asociative**.
 - Cheia primară este compunerea a trei chei externe plus eventuale coloane adiționale.

PROIECTAREA MODELULUI RELAȚIONAL

Transformarea atributelor

- Un atribut singular devine o **coloană**.
- Atributele multiple devin **tabele dependente** ce conțin cheia primară a entității și atributul multiplu.
 - Cheia primară este o cheie externă, **plus** una sau mai multe coloane adiționale.
- Ce devin **atributele relațiilor**?
 - Pentru relații **1:1** și **1:n**, atributele relațiilor vor aparține **tabelului care conține cheia externă**
 - Pentru relații **m:n** și **de tipul trei**, atributele vor fi plasate **în tabelele asociative**.

PROIECTAREA MODELULUI RELAȚIONAL

- Cele patru tipuri de tabele (independente, dependente, subtabele și asociative) se deosebesc prin structura cheii primare.

Tabel	Reprezintă	Cheie primară
Independent	Entitate independentă	Nu conține chei externe
Subtabel	Subentitate	O cheie externă
Dependent	Entitate dependentă	O cheie externă și una sau mai multe coloane adiționale
	Atribut multiplu	
Asociativ	Relație m:n	Două sau mai multe chei externe și (opțional) coloane adiționale
	Relație de tip 3	

- **Diagramele conceptuale pentru proiectarea modelelor relaționale comentate vor fi construite din diagramele E/R prin adăugarea tabelelor asociative și prin marcarea cheilor externe.**

TEMĂ

Proiectați diagrama E/R și diagrama conceptuală pentru gestiunea unui club sportiv. Specificați schemele relaționale corespunzătoare diagramei conceptuale obținute.

Bibliografie

- Popescu, I., Velcescu, L., ***Proiectarea bazelor de date***, Editura Universității din București, 2008 – Capitolele 2, 3
- Connolly, T.M., Begg, C.E., Database Systems: ***A Practical Approach to Design, Implementation and Management***, 6th edition, Pearson Education, 2015 – Capitolele 16, 17